

ISSN: 2146-1740
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/ayd>,
Doi: 10.54688/ayd.1412783
Araştırma Makalesi/Research Article

YEREL YÖNETİMLER ARASI İŞ BİRLİĞİ VE AFET YÖNETİMİ 6 ŞUBAT 2023 TARİHLİ DEPREME İLİŞKİN BİR ÖRNEK OLAY İNCELEMESİ

COOPERATION BETWEEN LOCAL GOVERNMENTS AND DISASTER
MANAGEMENT: A CASE STUDY ON THE FEBRUARY 6, 2023 EARTHQUAKE

Seyida ERKEK¹

Öz

Makale Bilgi

Gönderilme:
31/12/2023

Kabul:
03/02/2024

Afetler, yol açtığı olumsuz etkiler nedeniyle canlıları ve toplumları tehdit eden olağanüstü olaylardır. Deprem gibi aniden gerçekleşen ve yıkıcı etkileri yüksek olan doğa olayları sıklıkla karşılaşılan afet türleri arasında yer almaktadır. Türkiye’de 6 Şubat 2023 günü Kahramanmaraş merkezli olarak gerçekleşen ve on bir ilde etkili olan depremler “asrın felaketi” olarak nitelendirilerek tarihe geçmiştir. Deprem salt yerel imkânlar ile üstesinden gelinemeyecek nitelikte bir olay olduğu için afet sonrasında yürütülecek iş birliği ve yardımlaşma çalışmalarının önemi büyüktür. Bu çalışma, 6 Şubat 2023 tarihli Türkiye depremleri özelinde Konya Büyükşehir Belediyesi tarafından Hatay’da gerçekleştirilen yardım ve iyileştirme çalışmalarının analizi ile afet sonrasında kurumlararası iş birliği ve yardımlaşmanın boyutunu, gelişimini ve afet yönetimi üzerindeki sonuçlarını ortaya koymayı amaçlamaktadır. Çalışmada nitel vaka analizi tekniği kullanılmıştır. Çalışmanın verilerine Konya Büyükşehir Belediyesi birimlerinden alınan bilgiler çerçevesinde ulaşılmıştır. Deprem sonrası yürütülen çalışmalar kategorilere ayrılarak istatistiki veriler şeklinde sunulmuştur. Çalışmanın sonuçları kurumlararası iş birliğinin afet sonrasında toparlanma ve normal hayata dönme sürecinde önemli katkılar sunduğunu ortaya koymuştur. Konya Büyükşehir Belediyesi Hatay’daki yerel yönetim birimleri ile iş birliği içinde özellikle altyapının yeniden inşasına destek çalışmaları yürüterek Hatay’da depremin yol açtığı hasarın ortadan kaldırılmasını ve normal hayata hızlı geçişi kolaylaştırmıştır. Yerel yönetim birimlerinin yasal sorumluluklarını yerine getirme düzeyi afetlere hazırlık düzeyi ile doğru orantılıdır.

Anahtar Kelimeler: Deprem, Afet yönetimi, Yerel yönetimler, Kurumlararası iş birliği.

Jel Kodları: Q54, H84, H83.

¹ Dr. Öğretim Üyesi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Ereğli Adalet Meslek Yüksekokulu, ORCID: 0000-0003-3562-3788, serkek@erbakan.edu.tr

Atıf: Erkek, S. (2024). Yerel yönetimler arası iş birliği ve afet yönetimi 6 Şubat 2023 tarihli depreme ilişkin bir örnek olay incelemesi. *Akademik Yaklaşımlar Dergisi*, 15(1)-Deprem Özel Sayısı-, 176-191.

Abstract

Article Info

Received:
31/12/2023

Accepted:
03/02/2024

Disasters are extraordinary events that threaten living beings and societies due to the negative effects they cause. Natural events such as earthquakes, which occur suddenly and have high destructive effects, are among the frequently encountered types of disasters. In Turkey, the earthquakes that took place on February 6, 2023, centered in Kahramanmaraş and affected eleven provinces, have been described as the "disaster of the century". Since the earthquake is an event that cannot be overcome by local means alone, cooperation and solidarity activities to be carried out after the disaster are of great importance. This study aims to reveal the extent, development and consequences of inter-institutional cooperation and assistance on disaster management in the aftermath of disasters by analyzing the relief and recovery activities carried out by Konya Metropolitan Municipality in Hatay in the context of the earthquakes in Turkey on February 6, 2023. Qualitative case analysis technique was used in the study. The data of the study were obtained within the framework of the information received from Konya Metropolitan Municipality units. The activities carried out after the earthquake were categorized and presented as statistical data. The results of the study revealed that inter-institutional cooperation made significant contributions to the recovery and return to normal life after the disaster. Konya Metropolitan Municipality, in cooperation with local government units in Hatay, has facilitated the recovery from the earthquake damage and the rapid transition to normal life in Hatay, particularly by supporting the reconstruction of infrastructure. The level of fulfillment of legal responsibilities of local government units is directly proportional to the level of preparedness for disasters.

Keywords: Earthquake, Disaster management, Local governments, Inter-agency cooperation.

Jel Codes: Q54, H84, H83.

Extended Summary

Ensuring public health, building health and sustainability in services is under the responsibility of the state in processes where many disasters such as disasters occur. The state has made many institutions and organizations at national and local level responsible for disaster management and combating disasters through many legal regulations. In addition, voluntary activities carried out by many civil society and private sector organizations increase success in disaster management.

One of the most fundamental elements of success in combating disasters is cooperation and coordination. Cooperation to be provided by public and private sector organizations and non-governmental organizations in efforts to combat and recover from disasters contributes to disaster management by increasing management capacity.

Today, various disasters with increasing severity and frequency continue to affect the society negatively. Protecting the society against disasters and meeting their needs during and after disasters are among the primary duties of the central government. However, disaster management including measures to be taken for earthquakes requires a multi-actor management structure. For this reason, the traditional disaster management approach has been abandoned and local administrations have been assigned more important duties in the disaster management process and therefore their capacities have been tried to be improved.

It is of great importance that all activities carried out by both local and national, international and voluntary organizations are carried out in cooperation and coordination in order to reduce disaster damages after the earthquake. The fact that many researchers have assumed important responsibilities in disaster management makes it necessary and important to investigate the practices of local governments in different processes of disaster management.

This study aims to contribute to the studies in the literature by analyzing the aid and cooperation activities carried out by Konya Metropolitan Municipality in Hatay after the earthquakes on February 6, 2023, and by revealing the importance of inter-institutional cooperation and assistance in post-disaster process management in reducing disaster damages. In the study, Hatay, where the most destruction occurred in the earthquakes on February 6, 2023, and Konya Metropolitan Municipality, which provided the most assistance and cooperation to Hatay in the post-disaster mitigation process, were selected as examples.

The data of the study was obtained from the information obtained from the detailed reports prepared by Konya Metropolitan Municipality experts after the earthquake, that is, from primary sources. The data collected through the case were compiled and systematically classified. Then, the research findings were analyzed within the framework of the research questions.

With a population of 1 million 686 thousand 43 people, Hatay province was the province that suffered the most destruction in the Kahramanmaraş-centered earthquake of February 6, 2023. Since the earthquake, many local government organizations have started to work selflessly by reaching the region quickly for the first interventions. The reasons that made transportation difficult in the aftermath of the disaster made the disaster more widespread. However, Konya Metropolitan Municipality (KBB) stood out in Hatay province with the support and relief services it started immediately after the earthquake.

Konya Metropolitan Municipality has assigned 3 thousand 369 personnel to the earthquake zone. In addition, 982 vehicles and equipment were dispatched to the region to provide service. Search and rescue teams mobilized to Hatay to rescue earthquake victims from the rubble reached the region at 14.34 on the first day of the earthquake and pulled 168 people out of the rubble. A mobile kitchen truck was put into service in the region and a total of 734,334 meals were distributed. Mobile bread bakery provided 2 million 199 thousand 120 pieces of bread. 50 trucks of flour were delivered to the region.

The results of the study show that the technical and personnel competence of local governments in the disaster management process is also important in providing support to different local government units that have suffered from disasters. It is an expected result that administrative units with adequate infrastructure are skilled in disaster management. It should also be kept in mind that emergency interventions can only be provided through coordinated efforts. Konya Metropolitan Municipality intervened in the region immediately after the disaster in coordination with the local government units in the region and quickly met the basic needs of the people such as search and rescue, transportation of the wounded to health institutions, shelter, food and electricity. This situation reveals the importance of local governments' response to disasters in cooperation.

1. Giriş

Türk Dil Kurumu tarafından afet kelimesi “*çeşitli doğa olaylarının sebep olduğu yıkım*” şeklinde tanımlanmıştır (TDK, 2023). Ancak doğa olaylarının sebep olduğu sel, deprem, heyelan gibi volkanik, jeolojik, iklimik afet türlerinin yanı sıra insan faaliyetlerinin sebep olduğu salgın, terör, savaş olayları, kimyasal ve nükleer kazalar gibi biyolojik, sosyal ve teknolojik afet türleri de afet olarak nitelendirilmektedir (Özler, 2023: 423).

Afet olarak ifade edilen doğa ya da insan kaynaklı olayların kendisinden ziyade ortaya çıkardığı olumsuz sonuçlar toplumları ve insanları afete hazırlıklı olmaya zorlamaktadır. Dünya tarihi incelendiğinde insanların pek çok afete maruz kaldığı ve bu çerçevede ülke yönetimlerinin afetle mücadele politikaları geliştirdiği görülmektedir. Doğal kaynaklı veya insan davranışlarından kaynaklı olarak ortaya çıkan sel, deprem, heyelan, tsunami, fırtına ve orman yangını gibi birçok afet insani kayıpların yanı sıra ekonomik, sosyal ve çevresel kayıplara da yol açmaktadır.

Depremler, afetler arasında yol açtıkları yüksek miktarda can kayıplarının yanı sıra uzun vadede afetin yaşandığı bölge ile sınırlı kalmayacak derecede ve pek çok alanda büyük yıkımlara yol açmaları sebebiyle ağır felaketler arasında öne çıkmaktadır. Alp-Himalaya kuşağında yer alması nedeniyle yüksek şiddette depremleri yaşama ihtimali büyük olan Türkiye, tarihte çok fazla depreme ev sahipliği yapmıştır. Türkiye, en çok hasar veren depremler bakımından dünyada dördüncü sırada yer almaktadır (Esen, 2023: 12). 1900 yılı ile 2023 yılları arası istatistiklere göre Türkiye’de 269 deprem meydana gelirken bu depremlerden 20 tanesinin şiddeti 7’nin üzerindedir (T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2023: 17). 6 Şubat 2023 tarihinde Kahramanmaraş’ta meydana gelen depremler önceki şiddetli depremlerden farklı olarak 11 ilde etkisini göstererek 48 binden fazla kişinin can kaybına yol açmıştır.

Afetler gibi pek çok felaketin yaşandığı süreçlerde halk sağlığı, bina sağlığı ve hizmetlerde sürdürülebilirliğin temini devletin sorumluluğu altındadır. Devlet pek çok kanuni düzenleme ile ulusal ve yerel düzeydeki kurum ve kuruluşu afet yönetimi, afet ile mücadele konularında sorumlu kılmıştır. Ayrıca sivil toplum ve özel sektör kuruluşları da bu süreçte gönüllü olarak yardım faaliyetleri yürütmektedir.

Deprem sonrası dönemde insanların yaşadıkları zor durum hizmetlerde yaşanan aksaklık ile birleşerek rutin hayatı kötüleştirebilmektedir (Shah vd., 2022). Bu nedenle normal zamanlarda sunulan kamu hizmetlerinin aksamadan sunulması büyük önem arz etmektedir.

Depremi gerçekteştiği bölgenin yerel, ulusal ve uluslararası paydaşların desteğine olan ihtiyacı tam da bu sebeple artmaktadır.

Afet ile mücadelede başarının temel unsurlarından biri iş birliği ve koordinasyonun sağlanmasıdır. Afet ile mücadele ve iyileştirmeye yönelik çabalarda kamu ve özel sektör örgütleri ile sivil toplum örgütlerinin sunacakları iş birliği yönetim kapasitesini artırarak afet yönetimine katkı sağlamaktadır.

Afet yönetimi literatüründe yerel yönetimlerin rolü, diğer konulara nazaran daha az çalışılmış konulardan biridir. Bu konuda çalışan araştırmacıların büyük bir kısmı afet ile mücadelede yerel yönetimlerin sorumluluklarına vurgu yapmıştır. Col'a göre (2007) yerel yönetimler vatandaşları korumak amacıyla inisiyatif alabilirler. Kusumasari ve arkadaşlarına göre (2010), depremzedeler dâhil afet mağdurlarını afetin zararlı etkilerden korumak yerel yönetimlerin sorumluluğundadır. Büyükkaraciğan (2016), yerel yönetimlerin afet yönetim çalışmalarını yasal açıdan değerlendirmiştir. Şahin (2016) çalışmasında İzmir Büyükşehir Belediyesi özelinde yerel yönetimlerin afet hazırlık ve sonrası süreçteki sorumluluklarını incelemiş, AFAD ile iş birliği içerisinde başarılı çalışmalar yürütüldüğünden bahsetmiştir. Gürdan (2019), afetlerin yol açtığı hasarların azaltılması için yapılan çalışmaları yerel yönetimler özelinde değerlendirilmiştir. Güven ve Kızılkaya (2023), yürüttükleri çalışmada yerel yönetimlerin afet öncesi, afet sırası ve afet sonrasındaki döneme ilişkin yasal sorumluluklarından bahsetmiş, yaptıkları değerlendirmede sadece afet öncesi değil afet sonrasında yerel yönetimlerinin etkinliğini artırmak üzere çalışmalar yürütülmesi gerektiğini vurgulamışlardır. Duruel (2023) ise doğrudan Hatay depremi örneğinde “*afet yönetimi konusunda yerel yönetimlerin etkinliği*” konusunu nitel bir yöntem ile incelemiş, yerel yönetimlerin yasalar ile kendilerine verilen afet yönetimi konusundaki sorumluluklarını yerine getirebilecekleri kapasite ve mali güce ulaştırılmalarının önemini vurgulamıştır. Ancak literatürde bir örnek çerçevesinde yerel yönetimlerin sorumluluklarını yerine getirip getirmediğilerinin analizini içeren yayınların sayısı kısıtlıdır.

Pek çok araştırmacı tarafından yerel yönetim birimlerinin afet yönetimi konusundaki sorumluluklarına vurgu yapılmış olması bu birimlerin afet yönetiminin farklı süreçlerindeki katkısını araştırmayı gerekli ve önemli kılmaktadır. Çünkü afet yönetiminin başarısı yerel yönetim birimlerinin yasal sorumluluklarını yerine getirme düzeyi ile doğru orantılıdır. Yerel yönetim birimlerinin beşeri, mali ve teknik altyapı konusundaki hazırlık düzeyi afetlerle mücadeledeki katkı düzeyi hakkında fikir vermektedir.

Bu çalışmada, 6 Şubat 2023 tarihinde yaşanan depremler sonrasında Hatay'da Konya Büyükşehir Belediyesi tarafından yürütülen yardım ve iş birliği çalışmaları analiz edilerek, afet sonrası süreçte kurumlararası iş birliği ve yardımlaşmanın afet zararlarının azaltmasındaki öneminin ortaya konulması hedeflenmektedir. Araştırmanın soruları ise şöyledir:

(1) Konya Büyükşehir Belediyesi tarafından Hatay'da yürütülen çalışmalar hangi alanlarda toplanmıştır?

(2) Konya Büyükşehir Belediyesi tarafından Hatay'da yürütülen çalışmalar esnasında hangi alanlarda ne kadar yardım ve destek sağlanmıştır?

(3) Konya Büyükşehir Belediyesi tarafından Hatay'da yürütülen çalışmalar ve sunulan destekler yerel yönetimlerin yasal sorumlulukları bakımından analiz edildiğinde hangi sonuçlar ortaya çıkmaktadır?

2. Afet Yönetimi ve Yerel Yönetimlerin Yasal Sorumlulukları

Günümüzde şiddeti ve yaşanma sıklığı gittikçe artan çeşitli afetler toplumu olumsuz etkilemeye devam etmektedir (Özdemir, 2023: 828). Toplum afetlere karşı korumak, afet sırasında ve sonrasında ihtiyaçlarını gidermek merkezi yönetimin öncelikli görevleri arasındadır. Ancak depremler için alınacak önlemleri içeren afet yönetimi çok aktörlü bir yönetim yapısını gerektirmektedir (Duruel, 2023: 2404). Bu nedenle geleneksel afet yönetimi yaklaşımı terk edilerek yerel yönetimlere afet yönetim sürecinde daha önemli görevlerin yüklenildiği ve bu nedenle kapasitelerinin geliştirilmeye çalışıldığı bir döneme geçilmiştir (Özdemir, 2023: 828).

Deprem ani ve beklenmedik bir anda meydana gelen bir doğa olayı olduğu için hem deprem öncesi hem de sonrasında alınması gereken önlemler hayati öneme sahiptir. Zira depremi yaşayan bölgenin deprem ile mücadele kapasitesi yetersiz kalmakta ve her türlü desteğe ihtiyaç duymaktadır. Şüphesiz ki halka en yakın yönetim birimi olarak yerel yönetim birimleri afet yönetiminde en büyük desteği sunabilecek konumdaki aktörlerden biridir. Özellikle afetlere hazırlık aşamasında yürütülecek olan faaliyetlerin temel noktası Büyükşehir Belediyelerinin yürüttüğü çalışmalar olacaktır (Sezer & Tozbey, 2023: 79).

Yerel yönetimlerin afet yönetimi konusundaki görevleri şöyle sıralanmıştır (Solway, 2004):

- (1) İlçedeki alanları ve kişileri belirlemek,
- (2) Toplum üyelerini afetlerin etkisi konusunda bilinçlendirmek,
- (3) İyi uygulamalara ilişkin kılavuz dağıtmak,

- (4) Topluma ilk yardım eğitimi vermek,
- (5) Kaçış yolları ile “güvenli alanların” konumlarını belirlemek.

Deprem sonrasında afet zararlarının azaltılması amacıyla gerek yerel ve ulusal gerekse uluslararası ve gönüllü kuruluşlar tarafından yürütülen tüm çalışmaların iş birliği ve koordinasyon içerisinde yürütülmesi büyük önem taşımaktadır. Nitekim Hagen ve arkadaşları (2013), acil durum yönetiminin iş birliği ve koordinasyon için en önemli nokta olduğunu ifade etmişlerdir. Herdiansah (2016: 54), yerel yönetimlerin iş birliği ve ortaklık ile kaynaklarını optimize ederek, afet sonrası iyileşmeyi sağlayabileceğinden bahsetmiştir. Benzer şekilde Heryati (2020), doğal afetlerle mücadele için yerel yönetim birimlerinin yeteneklerinin önemini vurgulamıştır. Shah ve arkadaşları (2022), paydaşlar arası iş birliğinin acil durumlara müdahalede önemli bir bileşen olduğunu belirterek afet sonrasında yürütülen yardım ve iyileştirmeye yönelik faaliyetlerin tümünde koordineli ve entegre müdahalelerin hem depremedelere hızla ulaşımı kolaylaştırdığını hem de kıt kaynakların verimli ve etkili şekilde bölgeye yönlendirilmesini sağladığını belirtmiştir. Munawir ve arkadaşları (2023) ise, yerel yönetimlerin afet bölgelerinde müdahalesinin yeterli organizasyonel kapasiteye sahip olmasının gerekliliğinden bahsetmişlerdir.

Türkiye’de afet yönetimine ilişkin mevzuat incelendiğinde, 1999 yılında yaşanan Marmara depremi öncesindeki düzenlemelerin her afet sonrasında ve özellikle afet yaralarını hızla sarmak amaçlı düzenlemeler niteliğinde olduğu dikkat çekmektedir. Büyük Marmara depremine kadar afet yönetimi görevi “İçişleri Bakanlığı ile Bayındırlık ve İskân Bakanlığı” gibi farklı kurumlar tarafından yerine getirilirken, deprem sonrası afet yönetimi sistemi yeniden gözden geçirilmiştir. Bu doğrultuda afet konusunda görevli olan “Afet İşleri Genel Müdürlüğü” ve “Türkiye Acil Durum Yönetimi Genel Müdürlüğü” kapatılarak 2009 yılında çıkarılan 5902 sayılı yasa ile şu an İçişleri Bakanlığına bağlı olarak faaliyet gösteren “Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD)” kurulmuştur (Doğan, 2019: 85). Böylece afet yönetimi konusunda yetki ve sorumluluk tek bir kurumda toplanmış, ayrıca AFAD’ın “*afetlere dirençli toplum oluşturmak*” misyonu çerçevesinde afet yönetimi anlayışında bir dönüşüm yaşanmıştır. Kriz yönetiminden risk yönetimine geçişi simgeleyen ve “*Bütünleşik Afet yönetimi sistemi*” olarak ifade edilen yeni bir modele geçilmiştir. “*Bütünleşik afet yönetimi: risk ve zarar azaltma, hazırlık, müdahale ve iyileştirme aşamalarından oluşan bir sistemdir*” (Kadioğlu, 2017: 56-57). Bu sistem ile zararların azaltılarak, etkin müdahale ve koordinasyonun bütünlük içerisinde gerçekleştirilmesi hedeflenmektedir.

Türkiye’de afetlere müdahalede koordinasyon AFAD Başkanlığı tarafından yapılmakta olup, il düzeyinde koordinasyon ise “İl Afet ve Acil Durum Müdürlükleri” sorumluluğundadır. Bu kapsamda il düzeyinde valiye bağlı il afet ve acil durum müdürlükleri kurularak il düzeyindeki afetler ile acil durum faaliyetlerinin yönetim sürecinden valiler sorumlu tutulmuştur (Doğan, 2019: 85). 2014 yılında hazırlanarak 2022 yılında yürürlüğe giren “Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP)” ile gerçekleşmesi muhtemel afet ve acil durumlara müdahalede görev alacak kuruluş ve kişilerden oluşan 28 hizmet grubu oluşturulmuştur.

5393 Sayılı Belediye Kanunu’nda “*Belediye yetki alanları dışında yangın ve doğal afetler gerçekleşmesi halinde, yardım ve destek sağlamak*” görevinden bahsedilmiştir. 5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanununda ise 7/b-h-i-r-u-z maddelerinde afet zararlarının azaltılması çalışmalarını ilgilendiren faaliyetlere yönelik sorumluluklar yer almaktadır. “*Yardım istenildiğinde şehir dışındaki afet bölgelerine araç, gereç ve malzeme göndermek*” görevi Büyükşehir Belediyelerinin görevleri arasında sayılmıştır. Ayrıca yerel yönetim birimleri TAMP ile afet ve acil durumlara ilişkin çalışmalar esnasında özellikle “Beslenme”, “Lojistik”, “Psikososyal Destek”, “Enkaz Kaldırma” gibi hizmetler için görevlendirilmiştir.

Ülkemizde yerel yönetim birimleri olan Büyükşehir Belediyeleri ile il ve ilçe belediyeleri hem afet anında hem de afet öncesi ve sonrasında ortaya çıkan zararları azaltmak üzere yürütülen faaliyetlerde yardımcı birim olarak katkıda bulunmaktadır (Gerdan, 2019: 267).

Konu ile ilgili yasal düzenlemeler ve uygulamalardan da anlaşıldığı gibi, Büyükşehir Belediyelerinin afet ve acil durumlara ilişkin görev ve sorumluluklarının yerel mevzuattaki yeri incelendiğinde, hem afet risk yönetiminin hazırlık sürecinde hem de afet sonrası iyileştirme sürecini kapsayan dönemde sorumluluklara sahip birimler olarak tanımlandıkları görülmektedir.

3. 6 Şubat Depremi ve Hatay

“Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK)” 2022 yılı verilerine göre Anadolu’nun en eski yerleşim merkezlerinden biri olan Hatay ilinin nüfusu 1 milyon 686 bin 43’dür. Hatay’ın yüzölçümü 5 bin 600 km² olup km²’ye 305 kişi düşmektedir. Hatay’da nüfus yoğunluğunun en fazla olduğu ilçe bin 68 kişi ile Defne ilçesidir. 06 Şubat 2023 TÜİK verilerine göre 15 ilçe ve belediye, bu belediyelerde toplam 593 mahalle bulunmaktadır.

Hatay, tarihte pek çok kez deprem afeti yaşamış bir kenttir. Hatay’ın merkez ilçesi Antakya’nın tektonik yapısının ülke sınırlarının dışına kadar ilerlediği, fayların Ölü Deniz,

Doğu Anadolu ve Kıbrıs'a kadar uzandığı ifade edilmektedir (Beyen vd., 2003: 53). 1951 ve 1997 yılında yaşanan depremler Hatay'ın deprem için riskli bir il olduğunu göstermiştir.

6 Şubat 2023 günü gerçekleşen ve 11 ili etkileyen depremlerde en ağır yıkım Hatay'da ve merkez ilçesi olan Antakya'da yaşanmıştır. Hatay, gerçekleşen depremin merkezlerinden biri olan Kahramanmaraş-Pazarcık'a 144 km, Kahramanmaraş-Elbistan'a ise 229 km uzaklıkta yer almaktadır. Ayrıca 20 Şubat 2023 tarihinde saat 20:04'te merkez üssü Hatay Yayladağı olan Mw 6.4 büyüklüğünde bir deprem daha meydana gelmiştir (T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2023: 25).

T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı tarafından yayınlanan rapora göre, Hatay'da depremden etkilenen mesken sayısı 357 bin 467, işyeri sayısı 33 bin 511, kamu binası sayısı 10 bin 382'dir. Toplam depremden etkilenen yapı sayısı 406 bin 849'dur (2023:26). Rapora göre depremin etkilediği 11 il içerisinde depremden etkilenen yapı sayısı en yüksek olan il Hatay'dır. Depremden sonra Hatay Havalimanı pistinde hasar oluşmuş, İskenderun Limanı rıhtımında çökme meydana gelmiş ve bu durum yangına yol açmıştır (Vapur vd. 2023: 1260). Dayanaksız olduğu gerekçesiyle 2020 yılında tahliye edilen "Hatay Kültür Merkezi" depremde yıkılmış, bazı müze ve tarihi camilerde de yıkım gerçekleşmiştir (T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2023: 52).

Hatay'da deprem sonrasında oluşan yapı hasarlarının sayısı dikkate alındığında ilin depreme dayanıksız yapılarla dolu olduğu görülmektedir. Nitekim TÜİK tarafından 2021 yılında yayınlanan "Bina ve Konut Nitelikleri Araştırması" verileri de bu gerçeği doğrulamaktadır. Araştırma sonuçlarına göre Hatay'da 1980 yılı ve öncesinde inşa edilen binaların oranı %13,5, 1981-2000 yılları arasında inşa edilenlerin oranı %32,6, 2000 yılı sonrası inşa edilenlerin oranı ise %50'dir. Hatay'da 1980 yılı ve öncesinde inşa edilen binalarda ikamet eden hane halkı oranı Türkiye ortalamasının üzerindedir (T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2023: 34). Bu durum Hatay'da yaşanan yıkımın büyüklüğü hakkında fikir vermektedir.

Afet sonrasında ulaşımın zorlaşması afeti daha büyük çaplı hale getirmiştir (Gözükızıl & Tezcan, 2023: 98). Buna rağmen devlet görevlilerinin yanı sıra sivil toplum kuruluşları ile gönüllüler Hatay'a yardım ulaştırmak için seferber olmuştur (Özdal, 2023: 390). Pek çok yerel yönetim kuruluşu gibi Konya Büyükşehir Belediyesi de ilk müdahaleler için zorlu koşullara rağmen bölgeye hızla ulaşarak özverili bir şekilde çalışmaya başlamıştır.

4. Metodoloji ve Materyal

Çalışma nitel bir çalışma olup vaka analizi tekniğine dayanmaktadır. Örnek olay incelemesi olarak da ifade edilen vaka analizi tekniği, Crowe'nin belirttiği gibi (2011: 2404), "karmaşık konuların gerçek yaşam ortamlarında derinlemesine ve çok yönlü olarak incelenmesine olanak tanıyan, olgunun gerçek bağlamında derinlemesine değerlendirilmesini sağlayan bir yöntemdir". Bu tür çalışmalarda olay/olaylar hakkında veri toplanarak rapor hazırlanması metodu ile hareket edilmektedir.

Çalışmada 6 Şubat 2023 tarihinde yaşanan depremlerde en fazla yıkımın olduğu Hatay ve afet sonrası zararların azaltılması sürecinde Hatay'a yardım ederek iş birliği sağlayan Konya Büyükşehir Belediyesi örnek olarak seçilmiştir. Hatay'a destek sunan farklı yerel yönetim birimleri bulunmasına karşın Konya Büyükşehir Belediyesinin seçilmesinin nedeni; İçişleri Bakanlığı tarafından Konya Valisi ve Konya Büyükşehir Belediye Başkanının Hatay Merkez'de görevlendirilmiş olmasıdır.

Çalışmanın materyali Konya Büyükşehir Belediyesi uzmanlarının deprem sonrası hazırladıkları raporlar yani birincil kaynaktan ulaşılmış istatistiki verilerdir. Bu raporlar deprem alanına ilişkin toplanan dokümanter deliller olarak çalışmanın örnek olay analizinde materyal olarak değerlendirilmiştir. Raporda yer alan istatistiki veriler derlenmiş ve tasnif edilmiştir. Verilerin tasnif edilmesinde yerel yönetim birimlerine afet yönetimi konusunda mevzuat ile yüklenen sorumluluklar dikkate alınmıştır. Böylece afet sonrası yürütülen çalışmaların yasal sorumluluklar çerçevesinde gerçekleştirilip gerçekleştirilemediğine ilişkin bir tespit yapılmaya çalışılmıştır. Bu tespitten yola çıkarak araştırma sorularına cevap aranmıştır.

5. Araştırma Sonuçları

Deprem bölgesinde Konya Büyükşehir Belediyesi tarafından 3 bin 369 personel görevlendirilmiştir.

Tablo 1. Deprem Bölgesinde (Hatay'da) Faaliyet Gösteren KBB Personel Sayısı

Görevi	Kişi Sayısı
Arama kurtarma	
Operatör	
Koordinasyon personeli	
Destek Personeli	3.369
Şoför	
Hasar tespit personeli	
Bilirkişi	

Kaynak: Konya Büyükşehir Belediyesi Deprem Bölgesi Faaliyet Raporu, 2023

982 araç ve teçhizat Hatay'a sevk edilmiştir. 5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu 7. Maddesinin u bendinde, “.....; gerektiğinde diğer afet bölgelerine araç, gereç ve malzeme desteği vermek; itfaiye ve acil yardım hizmetlerini yürütmek; patlayıcı ve yanıcı madde üretim ve depolama yerlerini tespit etmek” şeklinde sıralanan görevin Konya Büyükşehir Belediyesi tarafından yerine getirildiği gözlenmiştir.

Tablo 2. Deprem Bölgesinde (Hatay'da) Faaliyet Gösteren KBB Araç Teçhizat Sayısı

Görevi	Araç Sayısı
İş makinesi	
Hizmet araçları	
Mobil ekmek fırını	982
Mobil mutfak fırını	
Tanker	
Donanımlı ekip aracı	
Diğer hizmet araçları	

Kaynak: Konya Büyükşehir Belediyesi Deprem Bölgesi Faaliyet Raporu, 2023

5.1. Arama Kurtarma Ekipleri Tarafından Gerçekleştirilen Çalışmalar

5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu 7. Maddesinin z bendinde, “Afet riski taşıyan veya can ve mal güvenliği açısından tehlike oluşturan binaları tahliye etme ve yıkım konusunda ilçe belediyelerinin talepleri hâlinde her türlü desteği sağlamak” ifadesi yer almaktadır. Deprem ilk günü saat 14.34'te Hatay'a ulaşan Konya Büyükşehir Belediyesi görevlisi arama kurtarma ekipleri 168 kişiyi enkazdan çıkarmıştır.

5.2. Gıda, Su, Barınma ve Isınma Hizmetleri Kapsamında Gerçekleştirilen Çalışmalar

Konya Büyükşehir Belediyesi tarafından Hatay'a 48 tır ile 1 milyon 70 bin paket su gönderilmiştir. Ayrıca su tankerleri ile 6 bin 55 sefer yapılarak su dağıtımı yapılmıştır. Bölgeye hayvanların beslenmesi için 10 ton mama gönderilmiştir. Bölgede mobil mutfak tırı hizmete sunulmuş toplamda 734 bin 334 öğün yemek dağıtılmıştır. Mobil ekmek fırını 2 milyon 199 bin 120 adet ekmek hizmeti sunmuştur. 50 tır un bölgeye ulaştırılmıştır.

Gönderilen acil ihtiyaç malzemeleri gıda maddeleri ile sınırlı kalmamış, ısınma ihtiyacına yönelik olarak 7 kamyon odun ve kömür, 19 bin 78 adet soba, mont, kaban, battaniye gibi kışlık giyim malzemeleri gönderilmiştir.

Tablo 3. Deprem Bölgesinde (Hatay’da) Sunulan Gıda Yardım Listesi

Yardım Türü	Sayısı
Ekmek	2.199.120 adet
Yemek	734.334 öğün
Gıda yardım kolisi	266.683 adet
Kumanya	34.826 adet
Konserve	60.980 adet
Su	48 tır
Yemek malzemesi	30 tır
Un	50 tır

Kaynak: Konya Büyükşehir Belediyesi, Deprem Bölgesi Faaliyet Raporu (2023)

Depremzedelerin barınma ihtiyacına yönelik olarak bin 93 adet konteyner, 255 adet çadır gönderilmiştir. Ayrıca Konya Büyükşehir Belediyesi, merkez ilçe belediyeleri ve kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşlarının iş birliği ve katkıları ile Hatay’da Konteyner Kent çalışmasını 3 etapta hayata geçirmiştir. Yapımı tamamlanan konteyner kentler AFAD’a teslim edilmiştir. Hatay Narlıca’da “Hatay Konteyner Kent Bedesten” çalışması tamamlanarak 152 dükkân inşa edilmiştir.

5393 Sayılı Belediye Kanununun 53. Maddesinde, “Belediyeler, belediye sınırları dışında yangın ve doğal afetler meydana gelmesi durumunda, bu bölgelere gerekli yardım ve destek sağlayabilir” ifadesi yer almaktadır. Konya Büyükşehir Belediyesinin Hatay’a ulaştırdığı gıda, su, barınma ve ısınmaya ilişkin yardım ve destekler bu madde kapsamında yasal sorumluluğun belediyeler ile ortak bir şekilde gerçekleştirilmesi olarak değerlendirilmektedir.

5.3. Altyapı Hizmetleri Kapsamında Gerçekleştirilen Çalışmalar

Deprem bölgesinde en fazla zarar gören alanlardan biri de su ve kanalizasyon altyapısı olmuştur. Hatay’da faaliyet gösteren Hatay Büyükşehir Belediyesi Su ve Kanalizasyon İdaresi (HATSU) altyapısı Konya Büyükşehir Belediyesi Su ve Kanalizasyon İdaresi (KOSKİ) Coğrafi Bilgi Sistemi altyapısına entegre edilerek temiz su ve kanalizasyon hattının dijital ortama taşınması sağlanmıştır. Sürecin tüm aşamasında HATSU İçme Suyu Daire Başkanlığı ile iş birliği ve koordinasyon içerisinde çalışmalar yürütülmüştür.

Deprem bölgesine 5 adet su ve kanal arıza ekip aracı gönderilmiştir. Şehrin ana su hatlarındaki arızaların giderilmesi için şehir şebeke krokileri oluşturulmuş, belirlenen yol haritası çerçevesinde su kuyuları devreye alınmış, su kaçaklarının önüne geçilmiştir. Birçok ana boru ve vanaların tamiri yapılmış, elektrik arızaları giderilmiştir. Hatay Adli Tıp Kurumu kanalizasyon hatları kontrol edilmiştir.

56 adet sokak çeşmesinin montajı yapılmıştır. 10 bin 267 metre içme suyu hattı ile 8 bin 474 metre kanalizasyon hattı bağlantısı yapılmıştır. Ayrıca 867 kabin wc, 330 kabin ile dış hizmeti sunulmuştur.

5.4. Sağlık Hizmetleri Kapsamında Gerçekleştirilen Çalışmalar

Deprem bölgesinde toplam 5 bin 144 vatandaşın dış, 3 bin 58 vatandaşın göz muayeneleri gerçekleştirilmiştir. Ayrıca hijyen malzemeleri ile 2 tır ilaç ve tıbbi yardım malzemesi Hatay'a ulaştırılmıştır.

5.5. Diğer Faaliyetler

Konya Büyükşehir Belediyesi tarafından kendi bünyesinde faaliyet gösteren Bilim Tırı, Hayvan Acil Yardım Aracı Canbulan Hatay'a ulaştırılmıştır. Ayrıca bölgenin ışık ve enerji ihtiyacını karşılamak üzere 760 projektör ve 134 jeneratör gönderilmiştir.

Sonuç ve Değerlendirme

Konya Büyükşehir Belediyesi'nin 6 Şubat depremi sonrasında Hatay'da yürüttüğü yardım çalışmaları arama kurtarma, altyapı ve teknik destek, gıda, barınma, ısınma, sağlık, acil ihtiyaçların temini, konteyner kent hizmeti gibi alanlarda gerçekleşmiştir. Yürütülen çalışmalar yerel yönetimlerin afet yönetimi konusundaki yasal sorumlulukları ile örtüşmektedir.

Deprem sonrası yürütülen yardım çalışmaları esnasında Konya Büyükşehir Belediyesi HATSU gibi Hatay'daki yerel kuruluşlar ile ortak ve iş birliği içerisinde hareket etmiş ve AFAD ile koordineli bir çalışma yürütmüştür. Bu durum bütünleşik afet yönetimi sistemi ile ifade edilen afet sonrasında tüm kurumların bütünlük içerisinde hareket etmesi ilkesine uygun bir yaklaşım göstermektedir.

Konya Büyükşehir Belediyesi Hatay'da öncelikli olarak altyapı tesislerinin tekrar hizmet verebilir hale getirilmesi amacıyla tamir ile bakım hizmetlerine ağırlık vermiştir. Özellikle su ve kanalizasyon tesisatlarındaki arızaların giderilmesi amacıyla bölgeye sevk edilen personel ve araç sayısı desteğin boyutunu göstermektedir. Bu durum bölgede yerel hizmetlerin aksamadan yürütülmeye başlanmasını ve normal hayata dönüşü hızlandıran bir unsurdur.

Konya Büyükşehir Belediyesi tarafından Hatay'da yürütülen yardım ve destek çalışmalarının değerlendirilmesine ilişkin sonuçlar afet yönetiminde yerel yönetim kuruluşları arası iş birliğinin afet sonrası zararların ortadan kaldırılması sürecindeki önemini ortaya koymaktadır. Ancak ifade edilmelidir ki yerel yönetim birimlerinin mevzuat ile kendilerine yüklenen sorumlulukları yerine getirebilmesi afet konusundaki hazırlık düzeyleri ile doğru orantılı bir konudur. Donanım, uzmanlık ve mali kaynak gücü yüksek olan belediyelerin afete

hazırlık, afet ile mücadele ve afetzede illere yardım konusunda daha yetkin olacağı düşünülmektedir. Bu nedenle afetlere dirençli kentler oluşturmak için afet yönetim becerisi güçlü kent yönetimleri inşa edilmelidir.

Türkiye’de her deprem sonrası dönemde olduğu gibi 6 Şubat depremleri sonrasında da çeşitli yasal düzenlemelerin yapılacağı tahmin edilmektedir. Ancak bu düzenlemeler yerine afet yönetim sürecinde faaliyet gösterecek personelin sahip olduğu teknik ve personel yetkinliğini ölçmeye yönelik saha çalışmalarının yürütülmesi daha faydalı olacaktır. Ayrıca yerel yönetim birimlerinin olası bir afet anında afet bölgesine gönderebilecekleri araç, teçhizat ve personel sayısına ilişkin envanter çıkarılması afet sonrası koordinasyon sürecinde başarıyı artıracaktır.

Afetler çeşitli riskleri bünyesinde barındırdığı için hazırlıklı olunması gereken üzücü olaylardır. Fakat afetleri felaket haline getiren şey, sorumlulukların zamanında yerine getirilmemesidir. Dolayısıyla yerel yönetim birimlerinin sorumluluklarını yerine getirebilecekleri şekilde donatılmaları, sorumluluklarını yerine getirip getirmediüklerinin denetiminin zamanında yapılması önemlidir.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çatışma Beyanı: Çalışmada herhangi bir potansiyel çıkar çatışması söz konusu değildir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflicts of Interest: There is no potential conflict of interest in this study.

KAYNAKÇA

- Beyen, K., Erdik, M., Mazmanoğlu, C. & Ekmekçioğlu, Z., (2003). Antakya'nın geçmişten günümüze sismik aktivitesi ve yapılması gerekenlerin bir uluslararası konferansın ışığında değerlendirilmesi, *TMH - Türkiye Mühendislik Haberleri*, Sayı: 423 - 2003/1, 51-53.
- Büyükkaraciğan, N. (2016). Türkiye'de yerel yönetimlerde kriz ve afet yönetim çalışmalarının mevzuat açısından değerlendirilmesi, *Selçuk Üniversitesi Sosyal ve Teknik Araştırmalar Dergisi*, (12), 195-219.
- Col, J.-M. (2007). Managing disasters: the role of local government. *Public Administration Review*, (67), 114-124. <https://doi.org/10.1111/j.1540-6210.2007.00820.x>.
- Crowe, S., Cresswell, K., Robertson, A., Huby, G., Avery, A. & Seikh, A. (2011). The case study approach. *BMC Med Res Methodol* 11, (100). <https://doi.org/10.1186/1471-2288-11-100>.
- Doğan H. (2019). *Afetlerde kurum ve kuruluşlar*. İçinde Özüçelik D.N., (Ed.), *Afetlerde acil tıp hizmetleri*, (ss.83-88). Türkiye Klinikleri.
- Duruel, M. (2023). Afet Yönetiminde yerel yönetimlerin etkinliği: 6 Şubat depremi Hatay örneği, *Uluslararası Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Dergisi*, 10(99), 2404-2418.
- Esen, A. (2023). Dirençli şehirler oluşturma ve afet zararlarını azaltmada kamu yönetiminin yeri. *Avrasya Dosyası Dergisi*, 14(1): 8-88.
- Gerdan, S., (2019). Yerel yönetimlerde afet zararlarının azaltılması çalışmalarına genel bir bakış, *The Journal of Social Science*, 3(5), 267-276.
- Gözükızıl, C., A. & Tezcan, S., (2023). Cumhuriyet'in yüzüncü yılında Türkiye'de afetler: 06 Şubat 2023 Kahramanmaraş depremleri, *Kent Akademisi Dergisi*, 16(Türkiye Cumhuriyetinin 100. Yılı Özel Sayısı), 97-114.
- Güven, A. & Kızılkaya, S. B. (2023). Afetlerde yerel yönetimlerin etkinliği üzerine bir değerlendirme. *Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 1(2), 1-20.
- Hagen, J., Chhetri, M. & Steiner, N. (2013). Promoting cooperation and coordination in international disaster management. Proceedings of the 2013 International Conference on Collaboration Technologies and Systems, CTS 2013. 268-272. 10.1109/CTS.2013.6567240.
- Herdiansah, A.G. (2016). The role of community organizations (CSOs) and non-governmental organizations in sustaining development in Indonesia. *Sosioglobal Jurnal Pemikiran dan Penelitian Sosiologi*. 1(1), 49-67, <https://jurnal.unpad.ac.id/sosioglobal/article/view/11185/5034>.
- Heryati S. (2020). The role of local government in disaster management. *Jurnal Pemerintahan dan Keamanan Publik (JP dan KP)*. 2(2), 139-146, <https://doi.org/10.33701/jpkp.v2i2.1088>.
- Kadioğlu, M. (2017). *Afet yönetimi: Beklenmeyi beklemek, en kötüsünü yönetmek*. İstanbul: Marmara Belediyeler Birliği Kültür Yayınları.
- Konya Büyükşehir Belediyesi, Deprem Bölgesi Faaliyet Raporu, 2023.
- Kusumasari, B., Alam, Q., & Siddiqui, K.U. (2010). Resource capability for local government in managing disaster. *Disaster Prevention and Management*, 19, 438-451.

Munawir, A., Rewa, S., & Taufik, M. (2023). Capability of local government organizations in handling natural disasters in maros regency. *KnE Social Sciences*, 8(17), 95–107. <https://doi.org/10.18502/kss.v8i17.14107>.

Özdal, A. (2023). 06 Şubat 2023 Kahramanmaraş depremi ağıt-destanlarının işlevsel analizi. *Korkut Ata Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, (11), 390-406.

Özler, M. (2023). Afet riski bulunan yerlerde afete karşı dirençlilikte belediyelerin rolü, *Akademik İncelemeler Dergisi*, 18(2), 420-442.

Özdemir, A. (2023). Afet yönetiminde belediyelerin rolü, *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 12(2), 828 – 839.

Sezer, Ö.& Tozbey, Ş. (2023). Türkiye’de afet yönetiminin merkezi ve yerel düzeyde örgütlenmesi üzerine bir değerlendirme, *Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, (İSMUS), VIII/1, 79-102.

Shah I., Mahmood T., Khan S.A., Elahi N., Shahnawaz M., Dogar A.A., Subhan F. & Begum K. (2022). Inter-agency collaboration and disaster management: A case study of the 2005 earthquake disaster in Pakistan. *Jamba*. 14(1):1088. doi: 10.4102/jamba.v14i1.1088. PMID: 35169434; PMCID: PMC8832005.

Solway, L. (2004). Reducing the Effect of Natural Hazards on Urban Areas. In: Casale, R., Margottini, C. (eds) *Natural Disasters and Sustainable Development*. Environmental Science. Springer, Berlin, Heidelberg. https://doi.org/10.1007/978-3-662-08905-7_19.

Şahin, G. (2016). Yerel yönetimlerde afetlere hazırlık ve zarar azaltma sorumlulukları: İzmir Büyükşehir Belediyesi örneği. KAYSEM 10. Kamu Yönetimi Sempozyumu (ss.935-966), İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi.

T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2023. Kahramanmaraş ve Hatay depremleri raporu, <https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2023/03/2023-Kahramanmaras-ve-Hatay-Depremleri-Raporu.pdf>.

TDK (Türk Dil Kurumu), Afet Nedir?, <http://www.sozluk.gov.tr> Erişim: 27.01.2024

Vapur, İ., Kara, İ. F., & Akın, E. (2023). 2023 Kahramanmaraş ve Hatay depremlerinin Antakya ve Samandağ ilçelerindeki yapısal etkileri ve çözüm önerileri. *Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Mühendislik Bilimleri Dergisi*, 12(4), 1260-1270.